Staatsblad
van het Koninkrijk der Nederlanden

Jaargang 2026

396

Besluit van 3 november 2026 tot wijziging van het Besluit Tijdelijke wet Groningen en het Mijnbouwbesluit in verband met de uitvoering van diverse maatregelen uit de kabinetsreactie op het rapport van de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen en het aanbrengen van enkele technische wijzigingen en verduidelijkingen [KetenID WGK 28196]

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 3 juni 2026, nr. CZW 2026-0000207006;
Gelet op de artikelen 2, derde lid, onderdelen c en d, 13j, twaalfde lid, en 13n, zesde lid, van de Tijdelijke wet Groningen;
De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van 12 augustus 2026, nr. W04.26.00190/I);
Gezien het nader rapport van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 29 oktober 2026, nr. CZW 2026-0000442688;

Hebben goedgevonden en verstaan:

ARTIKEL I

Het Besluit Tijdelijke wet Groningen wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1 wordt als volgt gewijzigd:

1. In de begripsomschrijving van *tegemoetkoming* wordt «artikel 1b» vervangen door «artikel 1a».

2. In de begripsomschrijving van *wet* wordt «Tijdelijke wet Groningen» vervangen door «Wet Groningen».

3. De begripsbepaling *versterkingsmaatregelen* vervalt.

B

Artikel 1c komt te luiden:

Artikel 1c

De maximale hoogte van de vergoeding voor overlast, bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel d, van de wet wordt bij ministeriële regeling vastgesteld, waarbij voor verschillende soorten overlast verschillende maximale hoogtes kunnen worden bepaald.

C

Na paragraaf 1b wordt een paragraaf ingevoegd, luidende:

§ 1c. Maximumbedrag als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel c, van de wet

Artikel 1d

Het bedrag, bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel c, van de wet, bedraagt ten hoogste € 60.000.

D

In de artikelen 4, tweede lid, 5, 6, tweede, vierde en vijfde lid, en 9, wordt «Onze Minister voor Rechtsbescherming» telkens vervangen door «Onze Minister».

E

Artikel 10a wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan het eerste lid wordt, onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel f door een puntkomma, een onderdeel toegevoegd, luidende:
g. gebouwen behorend tot Zandplatenbuurt Zuid te Delfzijl.

2. Het tweede lid komt te luiden:
2. Artikel 13m van de wet is onverminderd van toepassing op:
a. een rechtmatig gebruiker, niet zijnde de eigenaar, van een adres in een zorggebouw als bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, die geen zorg ontvangt van een zorgverlener die gericht is op het aanbieden van zorg in dat gebouw; en
b. een rechtmatig gebruiker, niet zijnde de eigenaar, van een gebouw als bedoeld in het eerste lid, onderdeel f of g, waarvoor een besluit over versterking van het gebouw is genomen.

F

In artikel 10d wordt «de inspecteur-generaal der mijnen» vervangen door «het bestuur van het Staatstoezicht op de Mijnen».

G

Artikel 10g wordt als volgt gewijzigd:

1. Het eerste lid wordt als volgt gewijzigd:

a. In onderdeel a wordt «en» vervangen door «een».

b. Onderdeel c vervalt, onder vervanging van «; en» aan het slot van onderdeel b door een punt.

2. Het tweede lid komt te luiden:
2. Indien Onze Minister ondanks een verzoek van de eigenaar om zijn gebouw niet te versterken als bedoeld in artikel 13i, zesde lid, van de wet, een versterkingsbesluit neemt omdat door dat verzoek de belangen van gebruikers of derde belanghebbenden zouden worden geschaad, bestaat de aanspraak in afwijking van het eerste lid uit een aanspraak op de gehele uitvoering door Onze Minister van de werkzaamheden ter uitvoering van de versterkingsmaatregelen.

3. Het derde lid wordt als volgt gewijzigd:

a. In de aanhef wordt na «worden» ingevoegd «ten aanzien van de vergoeding, bedoeld in artikel 13i, tweede lid, van de wet en van de aanspraken, bedoeld in artikel 13j, eerste lid, onderdelen b en c, van de wet»

b. In de onderdelen a, b, en c wordt «de aanspraak» telkens vervangen door «de vergoeding en aanspraken» en wordt «wordt» telkens vervangen door «worden».

4. In het zesde lid wordt na «de aanspraak» ingevoegd «, bedoeld in artikel 13j, eerste lid, onderdeel b, van de wet,».

H

In artikel 10k, aanhef, wordt «artikel 10f, vierde lid» vervangen door «artikel 10f, zesde lid».

I

In artikel 10m, eerste en tweede lid, wordt «artikel 10f, vijfde lid» telkens vervangen door «artikel 10f, zesde lid».

J

Aan artikel 10oa, onderdeel b, wordt toegevoegd «zoals aangegeven in bijlage 6».

K

Na paragraaf 3f wordt een paragraaf ingevoegd, luidende:

§ 3g. Bijstand

Artikel 10ob

1. Artikel 13n, eerste lid, van de wet is van overeenkomstige toepassing:
a. op besluiten over versterking van gebouwen in Zandplatenbuurt Zuid te Delfzijl en gebouwen behorend tot batch 1.588 als bedoeld in artikel 15a, eerste lid, van de wet;
b. op besluiten gericht tot de rechtmatige gebruiker van een gebouw, niet zijnde de eigenaar.
2. Artikel 13n, vijfde lid, is voor zover het bouwkundig en financieel advies betreft van overeenkomstige toepassing op de voorbereiding en de uitvoering van besluiten met betrekking tot het aanpakken van onaanvaardbare verschillen als bedoeld in artikel 19d van de wet.

3. Artikel 13n, vierde en vijfde lid, is voor zover het financieel advies betreft van overeenkomstige toepassing op besluiten gericht tot de rechtmatige gebruiker van een gebouw, niet zijnde de eigenaar.

L

In artikel 12 wordt «Besluit Tijdelijke wet Groningen» vervangen door «Besluit Groningen».

M

Er wordt een bijlage toegevoegd, zoals die is opgenomen in de bijlage bij dit besluit.

ARTIKEL II

Het Mijnbouwbesluit wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1, onderdeel f, vervalt, onder verlettering van de onderdelen g tot en met j tot f tot en met i.

B

In de artikelen 3, tweede lid, 4, tweede en derde lid, 6, tweede lid, 10, eerste en tweede lid, 29e, tweede lid, 31, tweede en derde lid, 33, tweede lid, 40, eerste lid, onderdeel b, 40a eerste lid, onderdeel b, 49, eerste en tweede lid, 53a, eerste lid, 54, eerste, tweede en derde lid, 55, zevende lid, 59, eerste lid, onderdeel b, 60, eerste lid, onderdeel b, 64, tweede lid, 65, 74, tweede lid, 76, eerste en tweede lid, 77, onderdelen a en b, 82, tweede en derde lid, 87, tweede lid, 88, eerste lid, 99, tweede lid, 100, derde en vierde lid, en 161a, derde lid, wordt «de inspecteur-generaal der mijnen» telkens vervangen door «het bestuur».

C

In de artikelen 40, tweede lid, 40a, tweede lid, 59, tweede lid, 60, tweede lid, en 64, tweede lid, wordt «De inspecteur-generaal der mijnen» telkens vervangen door «Het bestuur».

ARTIKEL III

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

’s-Gravenhage, 3 november 2026

Willem-Alexander

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
P.E. Heerma

Uitgegeven de *drieëntwintigste* november 2026

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D.M. van Weel

stb-2026-396
ISSN 0920 - 2064
’s-Gravenhage 2026

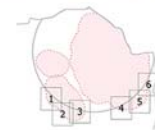
Bijlage bij artikel I, onderdeel M

Bijlage 6 Kaarten effectgebied bewijsvermoeden, bedoeld in artikel 10oa, onderdeel b

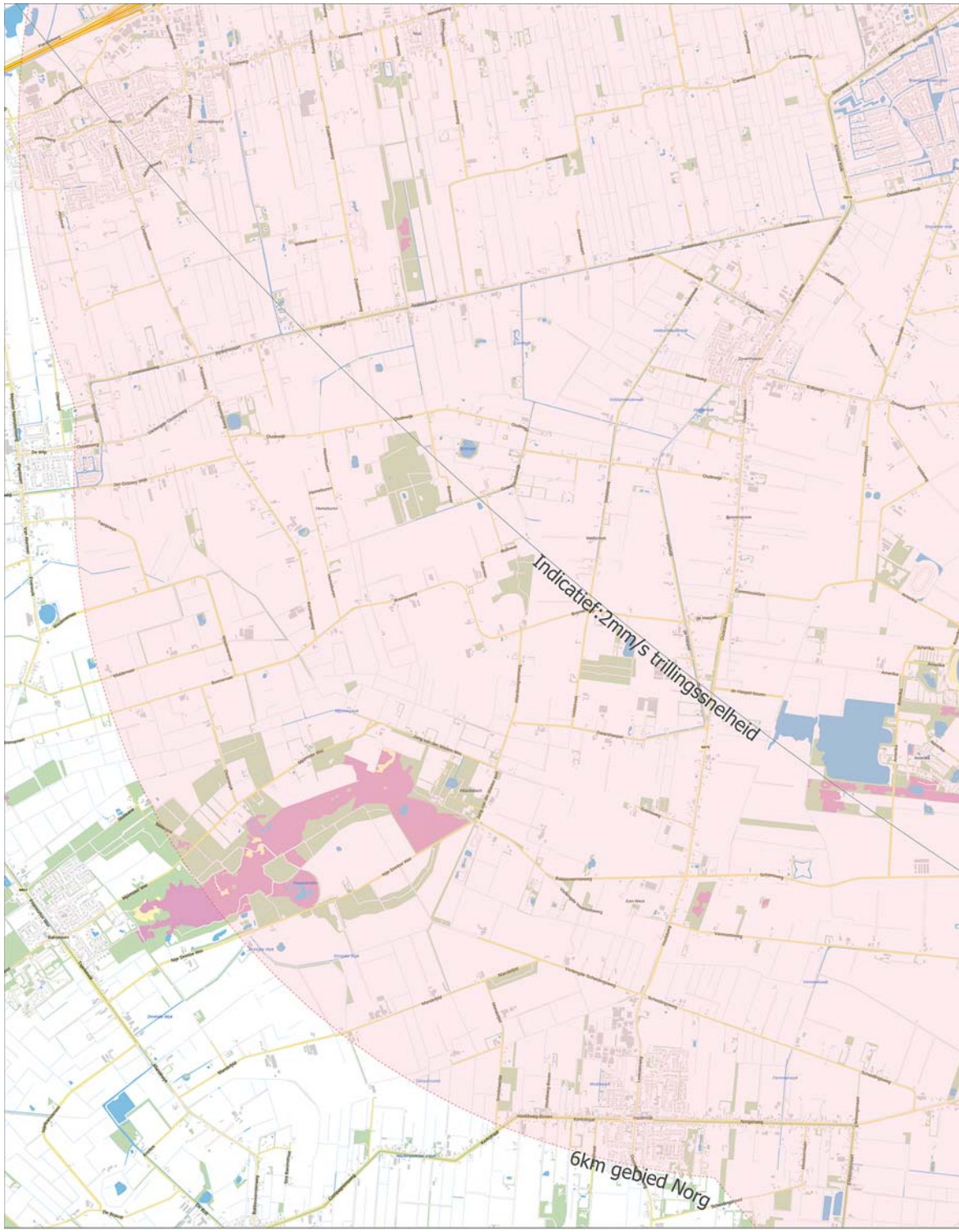
Gedetailleerde weergave van de kaart te vinden op Staatsblad 2026, nr. 396-b1

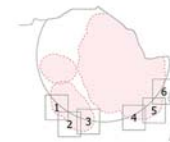
Overzichtskaart
Datum vervaardiging: 1-10-2026

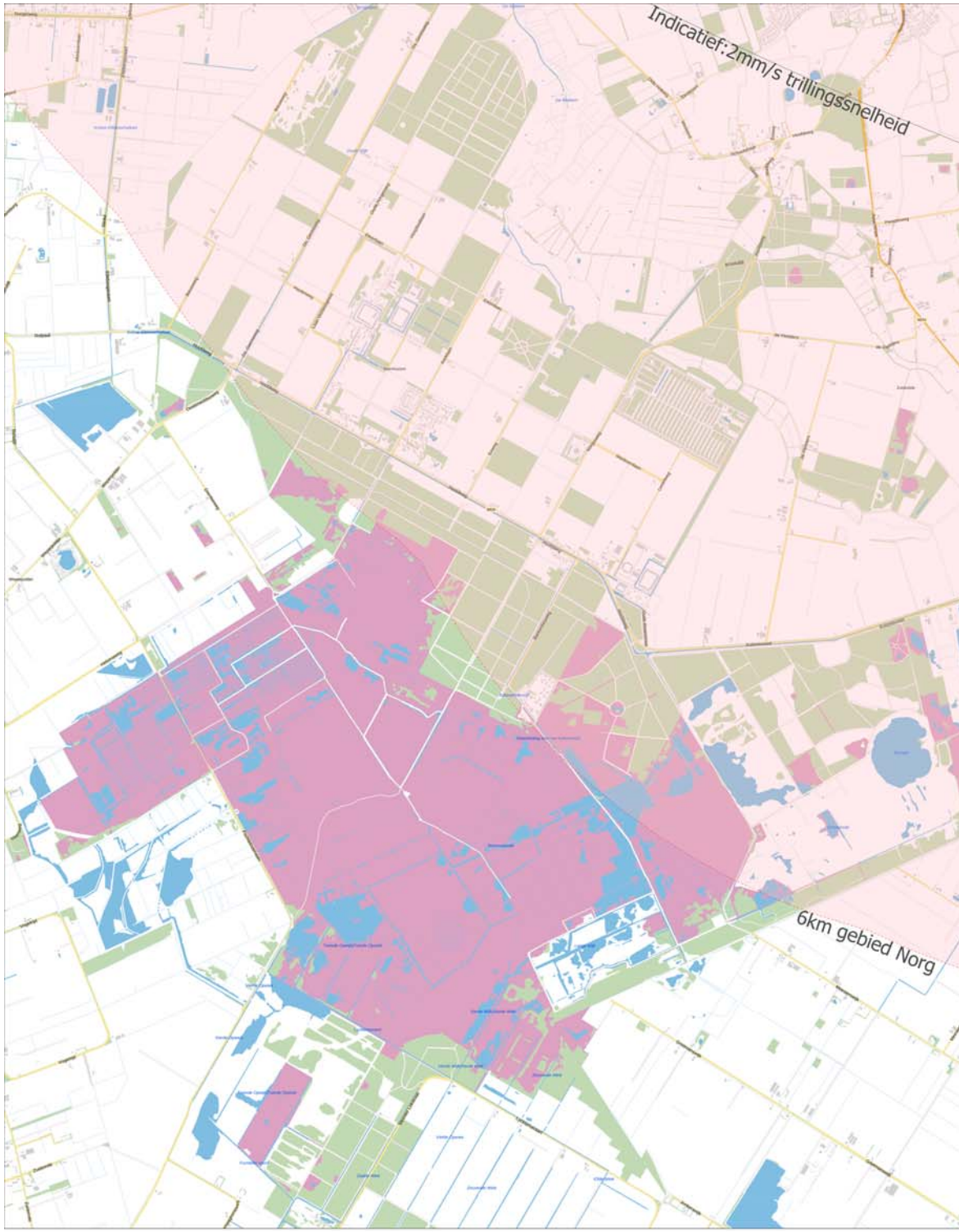
Gedetailleerde weergave van de kaart te vinden op Staatsblad 2026, nr. 396-b2

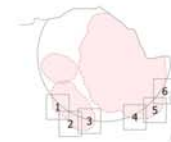
Detailkaart 1
Datum vervaardiging: 1-10-2026

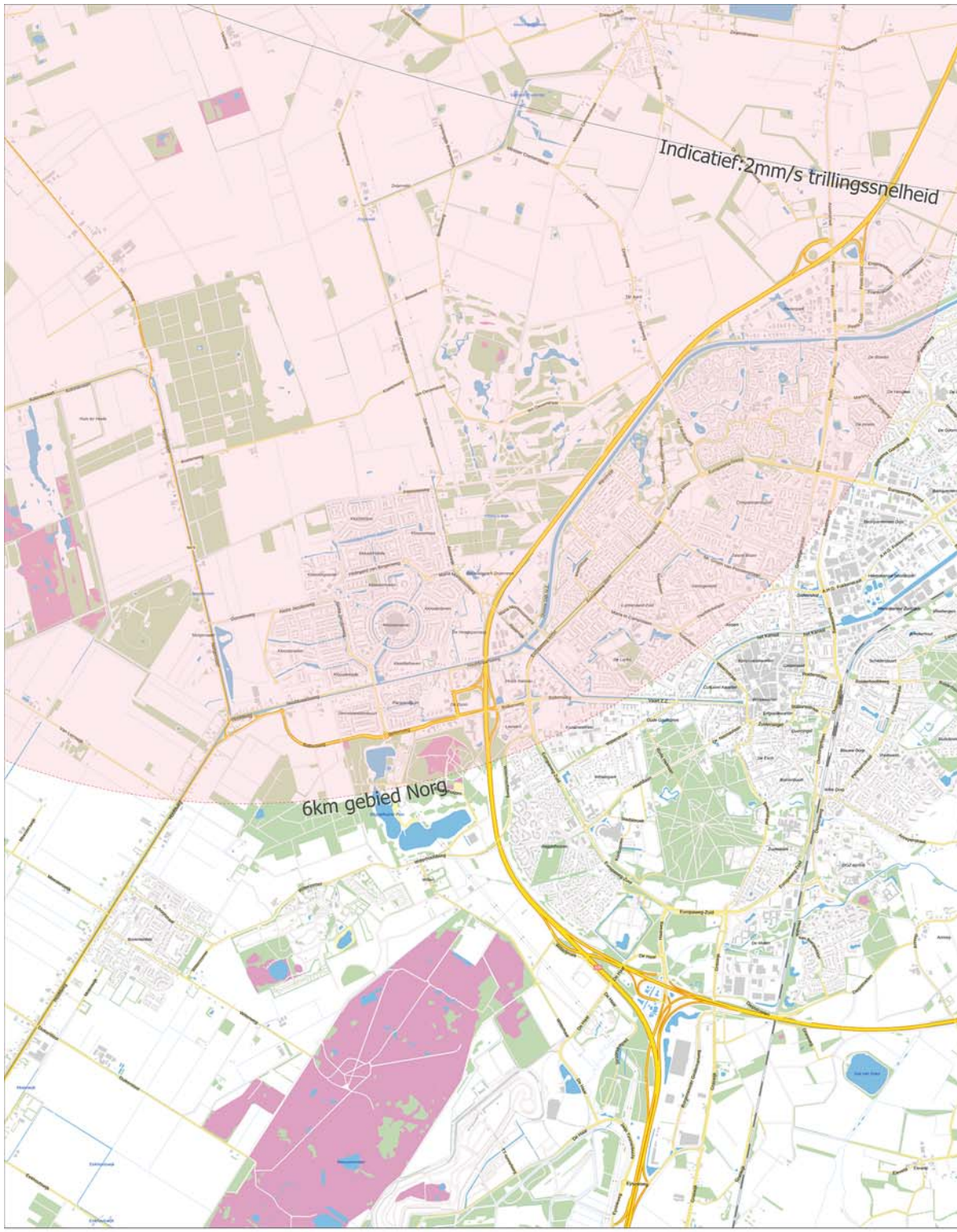
Gedetailleerde weergave van de kaart te vinden op Staatsblad 2026, nr. 396-b3

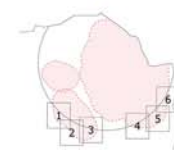
Detailkaart 2
Datum vervaardiging: 1-10-2026

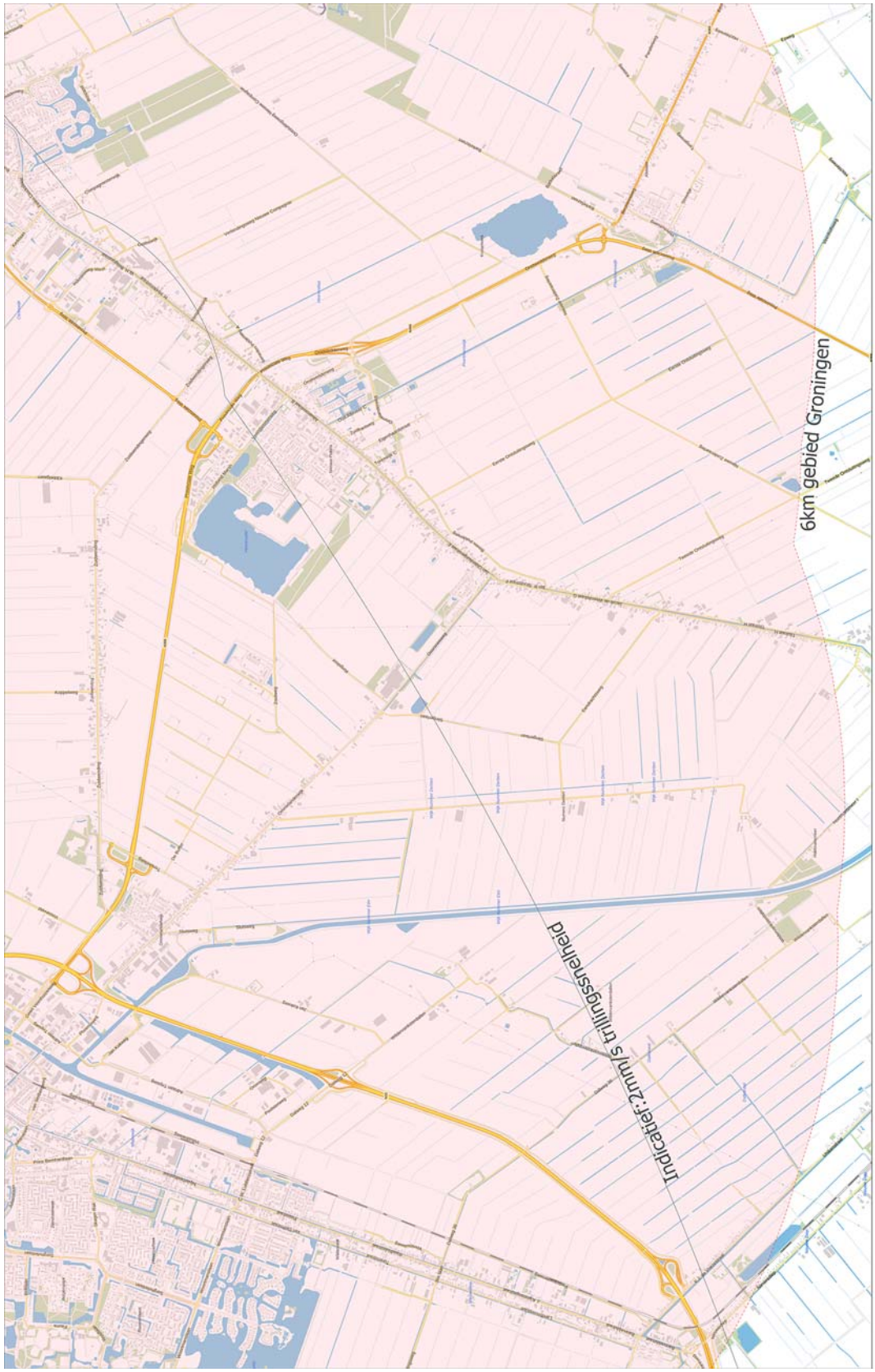
Gedetailleerde weergave van de kaart te vinden op Staatsblad 2026, nr. 396-b4

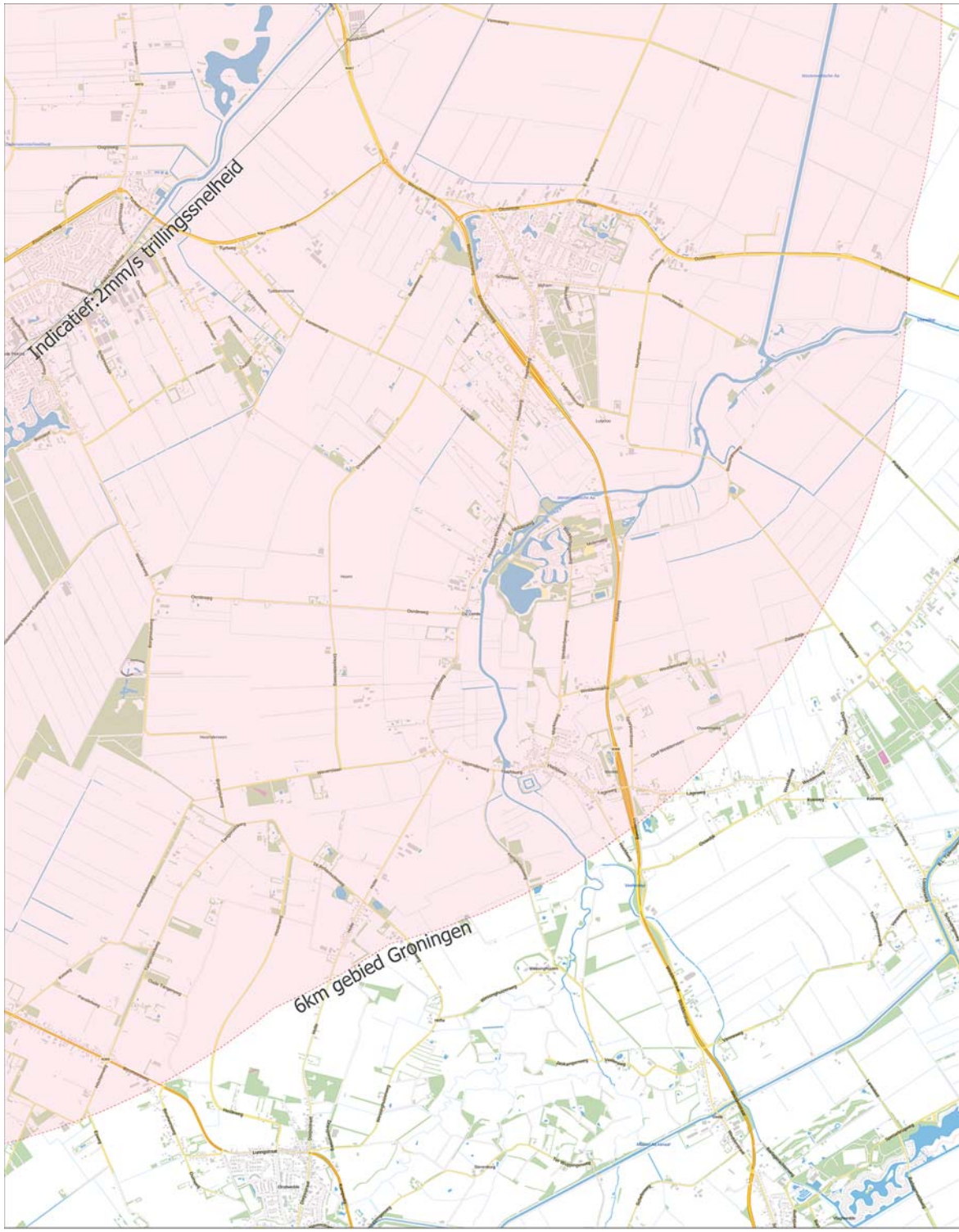
Detailkaart 3
Datum vervaardiging: 1-10-2026

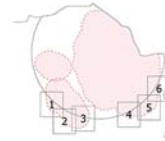
Gedetailleerde weergave van de kaart te vinden op Staatsblad 2026, nr. 396-b5

Gedetailleerde weergave van de kaart te vinden op Staatsblad 2026, nr. 396-b6

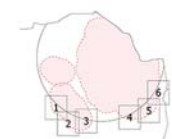
Detailkaart 5
Datum vervaardiging: 1-10-2026

Gedetailleerde weergave van de kaart te vinden op Staatsblad 2026, nr. 396-b7

Detailkaart 6
Datum vervaardiging: 1-10-2026

NOTA VAN TOELICHTING

1. Inleiding

Dit besluit brengt wijzigingen aan in het Besluit Tijdelijke wet Groningen (hierna: Besluit TwG) en het Mijnbouwbesluit.

Deze wijzigingen zijn een gevolg van de Wet van 19 februari 2025 tot wijziging van de Tijdelijke wet Groningen in verband met het herstel van omissies en het aanbrengen van verduidelijkingen (Stb. 2025, 62) (hierna: wet omissies) en van het voorstel van wet tot wijziging van de Tijdelijke wet Groningen en de Mijnbouwwet in verband met de uitvoering van diverse maatregelen uit de kabinetsreactie op het rapport van de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen (Kamerstukken 36 836) (hierna: PEGA-wetsvoorstel) en zorgen ervoor dat het Besluit TwG aansluit bij de wijzigingen die met deze wet en dit wetvoorstel zijn respectievelijk worden aangebracht in de Tijdelijke wet Groningen (hierna: TwG).

Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat dit besluit enkel betrekking heeft op het gebied dat is geraakt door de gaswinning uit het Groningenveld en de gasopslagen Norg en Grijpskerk. Het strekt zich daarmee niet uit tot Caribisch Nederland.

Een ontwerp van dit besluit is op 13 februari 2026 aan beide Kamers der Staten-Generaal gedurende een periode van vier weken voorgelegd in het kader van een voorhangprocedure op grond van artikel 13n, zesde lid, TwG.[1] Vanuit de Tweede Kamer zijn op 16 maart 2026 vragen ontvangen in het kader van en schriftelijk overleg, die op 1 april 2026 zijn beantwoord.[2] Dit heeft geleid tot één aanpassing in het besluit, in artikel I, onderdeel I, ten aanzien van het in te voegen artikel 10ob, die hieronder nader zal worden toegelicht.

2. Wijzigingen Besluit Tijdelijke wet Groningen

Onderdeel A

In artikel 1 van het Besluit TwG is een aantal begripsomschrijvingen gewijzigd. In de begripsomschrijving van *tegemoetkoming* is «artikel 1b» vervangen door «artikel 1a». Dit betreft een technische wijziging van een eerdere foutieve verwijzing. In het PEGA-wetsvoorstel wordt het woord «tijdelijk» uit de citeertitel van de TwG geschrapt zodat duidelijk wordt gemaakt dat de inzet van het kabinet voor de inwoners van het gaswinningsgebied in Groningen en Noord-Drenthe niet van tijdelijke aard is. Daarom wordt ook in de begripsomschrijving van *wet* «Tijdelijke wet Groningen» vervangen door «Wet Groningen». Tot slot vervalt de begripsbepaling *versterkingsmaatregelen*. Deze begripsbepaling is abusievelijk opgenomen: artikel 13b van de TwG voorziet al in een omschrijving van het begrip.

Onderdeel B

Artikel 1c van het Besluit TwG is gewijzigd. Deze wijziging maakt het mogelijk om de maximale hoogte van het bedrag dat beschikbaar wordt gesteld voor de vergoeding voor overlast, bedoeld in artikel 2, derde lid,

---

[1] Kamerstukken II 2025/26, 36 836, nr. 90 (Tweede Kamer) en nr. A (Eerste Kamer).
[2] Kamerstukken II 2025/26, 36 836, nr. 91.

onderdeel d, van de TwG, bij ministeriële regeling vast te stellen. De TwG maakt doordelegatie mogelijk door de formulering «bij of krachtens algemene maatregel van bestuur». Het doordelegeren van deze bevoegdheid naar het niveau van een ministeriële regeling staat een grotere mate van flexibiliteit toe. Dit is gewenst zodat er voor verschillende soorten overlast verschillende maximale hoogtes van vergoedingen kunnen worden vastgesteld. Een voorbeeld hiervan is de overlastvergoeding bij herhaalschade in maatregel 7 van de kabinetsreactie «Nij Begun» op het rapport van de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen[3] die kan oplopen tot maximaal € 1.200 als erkenning voor de extra belasting die herhaalschade met zich meebrengt. In de toekomst zal er wellicht ook reden zijn om nader te differentiëren, of om de vergoedingen bij te stellen bijvoorbeeld om te compenseren voor inflatie.

Onderdeel C

Met dit onderdeel is een nieuw artikel 1d ingevoegd, waarin het maximumbedrag voor de afhandeling van schade in de vorm van daadwerkelijk herstel wordt vastgelegd. Met daadwerkelijk herstel heeft het Instituut Mijnbouwschade Groningen (hierna: IMG) de bevoegdheid om onder voorwaarden af te zien van onderzoek naar de oorzaak van schade aan kadastrale objecten. Deze voorwaarden houden in dat een grensbedrag voor de herstelkosten wordt gehanteerd, en dat de vergoeding besteed wordt aan het daadwerkelijk herstellen van de aanwezige schade. Aanvragers kunnen hiertoe een aannemer naar eigen keuze inschakelen waarna het IMG de redelijke herstelkosten vergoedt of men kan gebruik maken van een aannemer van het IMG. Het IMG kan in zijn werkwijze kwaliteitseisen aan een aannemer stellen, bijvoorbeeld dat deze aangesloten dient te zijn bij een door het Ministerie van Justitie en Veiligheid erkende geschillencommissie. Aanvragers kunnen er ook voor kiezen de schade door het IMG in natura te laten herstellen. Dit wordt geregeld in artikel 2, derde lid, onderdeel c, van de Wet Groningen, dat het vaststellen van het drempelbedrag delegeert naar een algemene maatregel van bestuur, en vindt zijn grondslag in maatregel 3 van Nij Begun. In die maatregel werd gesproken over een drempelbedrag van € 40.000. Naar aanleiding van de motie van de leden Vedder en Boulakjar[4] is dit bedrag verhoogd naar maximaal € 60.000, inclusief btw. Periodiek zal worden bekeken of dit grensbedrag passend is. De algemene maatregel van bestuur kan hierop vervolgens worden aangepast.

Onderdeel D

In navolging van het kabinetsbesluit om de politieke verantwoordelijkheid voor het schadeherstel en de versterkingsoperatie in het aardbevingsgebied te scheiden van de verantwoordelijkheid voor mijnbouw en onder de verantwoordelijkheid te brengen van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is door middel van het PEGA-wetsvoorstel de bevoegdheid tot het doen van een voordracht voor de benoeming van leden van het bestuur van het IMG ook bij die minister ondergebracht. In de oude situatie werd deze voordracht gedaan door de (toenmalige) Minister voor Rechtsbescherming, om te garanderen dat het IMG de bevoegdheden onafhankelijk van de nationale belangen, waaronder mijnbouw, zou kunnen uitoefenen. Nu de politieke verantwoordelijkheid niet langer in één hand ligt, is er geen beletsel om de voordracht door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties te laten verrichten. In overeenstemming hiermee zijn ook de

[3] Kamerstukken II 2022/23, 35 561, nr. 17.
[4] Kamerstukken II 2022/23, 35 561, nr. 43.

verwijzingen naar de Minister voor Rechtsbescherming in de bepalingen ten aanzien van het bestuur van IMG vervangen door een verwijzing naar de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Onderdeel E

Aan artikel 10a, eerste lid, is een onderdeel g toegevoegd. De Zandplatenbuurt Zuid te Delfzijl was, voor deze wijziging, genoemd in artikel 10a, tweede lid. In dit lid stond dat hoofdstuk 5 van de wet, met uitzondering van de artikelen 13ba en 13n niet van toepassing is op gebouwen behorend tot de Zandplatenbuurt Zuid. Het uitzonderen van deze buurt volgt uit de afspraken die zijn gemaakt ten aanzien van de versterking van Zandplatenbuurt Zuid. Deze wordt uitgevoerd door de gemeente. Artikel 13n voorziet in een recht op juridische bijstand. De bedoeling was dus dat bewoners van gebouwen behorend tot Zandplatenbuurt Zuid aanspraak kunnen maken op deze bijstand. Artikel 13n van de wet is echter niet opgenomen in hoofdstuk 5 van de wet, maar in hoofdstuk 5a. Het in het tweede lid uitzonderen van artikel 13n ten opzichte van de uitsluiting van de Zandplatenbuurt Zuid van hoofdstuk 5 van de wet was dus niet nodig. Met het opnemen van Zandplatenbuurt Zuid in het eerste lid, geldt hetgeen eigenlijk voor deze wijziging ook al gold: hoofdstuk 5, met uitzondering van 13ba van de wet is niet van toepassing op Zandplatenbuurt Zuid. Om artikel 13n expliciet van toepassing te verklaren op de Zandplatenbuurt Zuid en batch 1.588[5] is er met artikel I, onderdeel I, een artikel ingevoegd: artikel 10ob, eerste lid, onderdeel a. Zie verder de toelichting bij dat onderdeel.

Het oude tweede lid van artikel 10a is met bovenstaande wijziging overbodig geworden. Dit lid is vervangen door een bepaling die het mogelijk maakt om vergoedingen die vallen onder de categorie schade door versterken voor huurders (artikel 13m van de wet) uit te betalen aan twee categorieën huurders. Het gaat dan ten eerste om zelfstandige huurders die woonachtig zijn in zorggebouwen, maar die geen zorg ontvangen en ten tweede om huurders in de Zandplatenbuurt Zuid en de batch 1.588.

Deze aanspraak op vergoeding voor versterken wordt opengesteld voor huurders in zorgpanden die geen zorgpakket hebben, omdat zij onder het voormalige artikel 10a abusievelijk geen aanspraak konden maken op bepaalde vergoedingen die voor andere reguliere huurders wel openstaan.

Deze vergoedingen op grond van artikel 13m zijn voor huurders in het reguliere versterkingsproces wel beschikbaar. Deze uitzondering voor huurders van zorggebouwen is destijds zo opgenomen in artikel 10a, eerste lid, onderdeel b, van het Besluit TwG, omdat de versterking van de genoemde zorggebouwen is afgekocht door de NAM. Afspraken over deze afkoop zijn vastgelegd in het Groninger Zorgakkoord. In deze zorggebouwen wonen echter niet uitsluitend huurders die zorg ontvangen van de zorgorganisatie die eigenaar of rechtmatig gebruiker is van het gebouw. Er wonen ook zelfstandige huurders, zonder zorgpakket. De afkoop van de versterking ziet niet op de afkoop van vergoedingen voor zelfstandige huurders van appartementen in het zorggebouw die geen zorgpakket hebben. De uitsluiting van hoofdstuk 5 in artikel 10a, eerste lid, onderdeel b, is dus eigenlijk alleen bedoeld voor huurders die daadwerkelijk zorg ontvangen. Deze uitsluiting was daarom te breed opgesteld, omdat deze gold voor alle huurders in het zorggebouw. Via de uitzon-

[5] Door de Nationaal Coördinator Groningen benoemde batch van 1.588 gebouwen waarvoor versterkingsadviezen zijn opgesteld, zoals gedefinieerd in artikel 15a, eerste lid, TwG.

dering in het nieuwe artikel 10a, tweede lid, onderdeel a, wordt dit rechtgezet en wordt de NCG alsnog in staat gesteld om een beperkt aantal tegemoetkomingen aan huurders in het reguliere proces ook aan deze zelfstandige huurders zonder zorgpakket uit te keren.

Voor de huurders van gebouwen die onder batch 1.588 vallen, geldt dat in artikel 10a, eerste lid, onderdeel f, van het Besluit TwG is bepaald dat alleen artikel 13ba van hoofdstuk 5 van de TwG, dat betrekking heeft op de versterking van gebouwen, op deze gebouwen van toepassing is. Ditzelfde geldt voor huurders in de Zandplatenbuurt Zuid, op basis van het nieuwe artikel 10a, eerste lid, onderdeel g, van het Besluit TwG. Op grond van artikel 15 van de TwG is de gemeente primair verantwoordelijk voor de uitvoering van de versterkingsoperatie van de als batch 1.588 aangemerkte gebouwen. Voor de Zandplatenbuurt Zuid geldt dat er separate afspraken gemaakt zijn met de gemeente Eemsdelta over de uitvoering van de versterkingsoperatie. Gemeenten verantwoordelijk voor gebouwen in de batch 1.588 en de Zandplatenbuurt Zuid hebben echter met de NCG afgesproken dat de NCG, en niet de gemeente, bepaalde vergoedingen uitkeert aan huurders. Door de uitsluiting van hoofdstuk 5 voor batch 1.588 en de Zandplatenbuurt Zuid was de NCG nog niet bevoegd om deze vergoedingen te verstrekken aan deze twee groepen huurders.

Door de grondslag voor schade door versterken voor huurders in lijn met de uitzondering van artikel 13ba TwG uit te zonderen, wordt de NCG in staat gesteld om huurders binnen de batch 1.588 en de Zandplatenbuurt Zuid te voorzien van specifieke vergoedingen. Het gaat hier vooralsnog alleen om de vergoeding voor zelf aangebrachte voorzieningen (ZAV-vergoeding met terugwerkende kracht vanaf 1 juli 2023). Welke vergoeding de NCG eventueel op grond van artikel 13m specifiek uitkeert aan huurders van zorgpanden zonder zorgpakket en huurders binnen de batch 1.588 en Zandplatenbuurt Zuid wordt afgebakend in de Regeling Tijdelijke wet Groningen op basis van afspraken met betrokken partijen, met name de gemeenten en toegelaten instellingen.

Onderdeel F

In artikel 10d van het Besluit TwG was geregeld dat de inspecteur-generaal der mijnen advies geeft over het ontwerp van het programma van aanpak in het kader van de veiligheid van de versterkingsoperatie. Het PEGA-wetsvoorstel bevat een wijziging van de Mijnbouwwet waarmee het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) een collegiaal bestuur krijgt, bestaande uit drie leden, waaronder de inspecteur-generaal der mijnen. In artikel 10d is daarom «de inspecteur-generaal der mijnen» vervangen door «het bestuur van het Staatstoezicht op de Mijnen». Zie ook de toelichting in paragraaf 3 van deze nota van toelichting.

Onderdeel G

Artikel 10g van het Besluit TwG is ook gewijzigd. Naast een puur redactionele wijziging in onderdeel a, waarmee een fout gecorrigeerd wordt («en» in plaats van «een»), komt ook onderdeel c te vervallen. Dat onderdeel bood een grondslag waarmee «een vergoeding van schade die optreedt ten gevolge van de voorbereiding en de uitvoering van de versterkingsmaatregelen» onder de aanspraak van de eigenaar op vergoeding van de kosten voor uitvoering van de versterkingsmaatregelen viel. Dit is niet langer nodig. Met artikel I, onderdeel E, van de wet omissies is de grondslag voor deze vergoeding namelijk in de TwG ondergebracht. Aan artikel 13j, eerste lid, van de TwG is een onderdeel c toegevoegd, dat deze aanspraak van de eigenaar op een vergoeding van schade als direct gevolg van de veiligheidsbeoordeling van het gebouw of

de voorbereiding of uitvoering van de versterkingsmaatregelen neerlegt. Meer informatie over deze wijziging is te vinden in de artikelsgewijze toelichting van de bijbehorende memorie van toelichting.[6] De grondslag voor deze vergoeding hoeft daarmee niet langer te worden gegeven door het Besluit TwG. Artikel 10g, onderdeel c, is daarmee overbodig geworden en kan vervallen. Tegelijk zullen de nadere regels ter uitwerking van deze bepaling die in de Regeling Tijdelijke wet Groningen zijn opgenomen, worden «omgehangen» naar het nieuwe artikel 13j, eerste lid, onderdeel c, van de TwG en ook naar artikel 13i, tweede lid, van de TwG, dat een soortgelijke mogelijkheid biedt voor een besluit dat een gebouw aan de veiligheidsnorm voldoet (een «besluit op norm»). Artikel I, onderdelen L en M, van het PEGA-wetsvoorstel zal in de grondslag hiervoor voorzien.

Onderdelen H en I

Deze onderdelen bevatten correcties van verwijzingen naar andere artikelen.

Onderdeel J

Per 1 januari 2024[7] is in artikel 10oa vastgesteld dat het bewijsvermoeden[8] door het IMG in ieder geval dient te worden toegepast bij de afhandeling van meldingen van fysieke schade aan gebouwen en werken, die redelijkerwijs is veroorzaakt als gevolg van de exploitatie of aanleg van het Groningenveld en de gasopslagen Norg en Grijpskerk, met een ligging:

a. binnen de reikwijdte van bodembeweging veroorzaakt door de gaswinning uit het Groningenveld of de gasopslag bij Norg of Grijpskerk (uitgaande van een minimale trilling van 2 millimeter per seconde); of

b. binnen 6 kilometer afstand van de grens van het Groningenveld of van de gasopslag bij Norg of Grijpskerk.

In de toelichting op het invoegen van artikel 10oa is dit gebied geografisch weergegeven met een indicatieve kaart. Op basis van geografische informatiesystemen (GIS-data) is momenteel ook een nauwkeurige weergave op adresniveau beschikbaar gekomen. Deze weergave zorgt ervoor dat gebruikers in detail kunnen nagaan waar binnen Nederlands grondgebied de 6-kilometergebieden rond het Groningenveld en de gasopslagen bij Norg en Grijpskerk. Deze weergave wordt nu als officiële bijlage bij artikel 10oa, onderdeel b, vastgelegd. De bijlage bevat één kaart waarop het gehele effectgebied waarbinnen het IMG schade afhandelt, is weergegeven. Daarnaast bevat de bijlage zes kaarten waarop de grenzen van de afzonderlijke zes kilometergebieden die niet ook al vallen binnen het op dit moment vastgestelde gebied waar zich een minimale trilling van 2 millimeter per seconde heeft voorgedaan, bedoeld in onderdeel a, uitvergroot is weergeven. Daarmee wordt de gebruiker in staat gesteld om vast te stellen of een adres binnen een van deze 6-kilometergebieden valt.

Op de kaarten is tevens het hiervoor bedoelde gebied waar zich tot nu toe een minimale trilling van 2 millimeter per seconde heeft voorgedaan, aangegeven. Deze 2 mm/s-cirkel is daarbij nadrukkelijk indicatief, gezien het feit dat deze reikwijdte groter kan worden indien in de toekomst nieuwe bodembeweging met de genoemde minimale trilling plaatsvindt. Ook kunnen panden of delen van panden binnen deze cirkel liggen die géén minimale trilling van 2 mm/s hebben ondervonden, doordat zij

---

[6] Kamerstukken II 2023/24, 36 566, nr. 3.

[7] Besluit van 26 oktober 2023, tot wijziging van het Besluit Tijdelijke wet Groningen in verband met het aanwijzen van het gebied waarbinnen het bewijsvermoeden geldt (Stb. 2023, 389).

[8] Artikel 6:177a, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

bijvoorbeeld pas na deze bodembeweging zijn gebouwd. Dit betekent ook dat binnen het geografisch weergegeven gebied er schade kan zijn die niet redelijkerwijs door het Groningenveld, Norg of Grijpskerk kan zijn veroorzaakt. Daarnaast geldt voor bijzonder kwetsbare objecten (BKO's) met een bouwjaar vóór 1970 het bewijsvermoeden al vanaf een lagere trillingssnelheid van 1,6 millimeter per seconde (met een overschrijdingskans van 1%). Deze objecten liggen dus buiten het geografisch weergegeven gebied. Het IMG beoordeelt op basis van aanvullende bouwkundige criteria of een gebouw bijzonder kwetsbaar is. Deze criteria omvatten onder andere het type fundering, de aanwezigheid van gewapend beton en de constructie van de vloeren.

Hiernaast blijft ruimte bestaan om het effectgebied uit te breiden als nieuwe inzichten daar aanleiding toe geven. Bijvoorbeeld over mogelijke schade als gevolg van indirecte effecten van diepe bodemdaling gerelateerd aan de vroegere gaswinning.

Onderdeel K

Door middel van dit onderdeel is er een nieuwe paragraaf toegevoegd aan het Besluit TwG. In deze nieuwe paragraaf wordt met het voorgestelde artikel 10ob het recht op bijstand geregeld voor verschillende doelgroepen.

Het eerste lid, onderdeel a van dit artikel vormt de grondslag voor het vergoeden van de kosten voor juridische bijstand (artikel 13n) voor de gebouwen in de Zandplatenbuurt Zuid en binnen batch 1.588. Deze uitzondering was abusievelijk verkeerd geformuleerd. Deze fout wordt nu hersteld. Deze wijziging hangt samen met de eerste wijziging in artikel I, onderdeel E. Verdere toelichting op deze wijziging is dan ook te vinden bij de toelichting op artikel I, onderdeel E.

Op basis van artikel 13n van de TwG, hebben *eigenaren van een gebouw* recht op kosteloze juridische bijstand in hun traject met het IMG of de NCG[9]. De intentie van dit recht is om eigenaren ondersteuning te bieden tijdens deze trajecten, maar ook een gelijk speelveld te creëren tussen eigenaar en overheid. Vanuit IMG en NCG worden afhankelijk van de situatie soms meerdere, verschillende deskundigen ingeschakeld in het proces van schadeafhandeling en versterking van een woning. Met dit recht op juridische bijstand binnen de TwG krijgen eigenaren de kans op ondersteuning als zij het niet eens zijn met een besluit van NCG of IMG. Verder kan de advocaat ook andere deskundigen inschakelen, die een «second opinion» kunnen geven over bijvoorbeeld de technische onderbouwing van besluiten die worden genomen. Naast eigenaren ontvangen ook rechtmatige gebruikers, niet zijnde gebouweigenaren, waaronder huurders, een aantal vergoedingsbesluiten van het IMG of de NCG. Te denken valt aan het besluit inzake immateriële schadevergoeding die wordt verstrekt door het IMG en een vergoeding voor zelf aangebrachte voorzieningen (afgekort: ZAV) die wordt verstrekt door de NCG. Aangezien eigenaren al de mogelijkheid hebben om juridische bijstand aan te vragen over besluiten die zij van NCG en IMG ontvangen, ligt het in de rede dat niet-eigenaren deze mogelijkheid ook krijgen. Het gaat hier expliciet om rechtsbijstand omtrent besluiten die huurders zelf ontvangen van NCG en IMG. Het is niet mogelijk om rechtsbijstand aan te vragen voor geschillen tussen huurder en verhuurder, sociale verhuurder of particuliere verhuurder, waarbij de overheid geen partij is.

[9] Dit recht geldt voor alle eigenaren in een schade- of versterkingstraject, onafhankelijk van hun inkomen of vermogen. Dit is een breder recht dan de reguliere gesubsidieerde rechtsbijstand waarbij wel naar inkomen en vermogen wordt gekeken.

Het tweede lid vormt de grondslag voor de vergoeding voor bouwkundig en financieel advies door een onafhankelijke deskundige aan de eigenaar van een gebouw die in het kader van de verschillenaanpak, bedoeld in artikel 19d van de TwG, een aanbod of voorstel voor de aanpak van de onaanvaardbare verschillen van de NCG heeft gekregen. Deze mogelijkheid geldt voor de voorbereiding en de uitvoering van besluiten in het kader van de verschillenaanpak. Met deze vergoeding voor bouwkundig en financieel advies kunnen eigenaren door een onafhankelijke deskundige worden ondersteund in het traject van de verschillenaanpak. Zij kunnen het voorstel dat zij van de NCG ontvangen bouwkundig laten toetsen én daarnaast kunnen zij financieel advies ontvangen zodat zij geen negatieve financiële gevolgen hebben van het voorstel. De inzet van hydrologen, bodemdeskundigen en ecologen, die met de wet omissies vanaf 2025 mogelijk is gemaakt voor eigenaren in het schade- en versterkingstraject, is bij de aanpak van onaanvaardbare verschillen door NCG niet aan de orde. Daarom geldt er voor deze kosten ook geen vergoeding van kosten. Eigenaren in de verschillenaanpak kunnen echter wel aanspraak maken op de vergoeding voor juridische bijstand, via de subsidieregeling rechtsbijstand van de Raad voor Rechtsbijstand. Rechtsbijstand op grond van artikel 13n is van toepassing op alle besluiten die door NCG worden genomen op basis van de wet en daarmee dus ook voor de aanpak van onaanvaardbare verschillen op grond van artikel 19d van de wet. Dit hoeft niet apart geregeld te worden in het Besluit TwG.

Het derde lid is toegevoegd naar aanleiding van vragen vanuit de Tweede Kamer in het kader van de voorhang van een ontwerp van dit besluit, waarop in de inleiding is ingegaan. Het betrof vraag 46 over het gelijk behandelen van huurders ten opzichte van woningeigenaren in het kader van bijstand.[10] In het antwoord is aangegeven dat bouwkundige, bodemkundige, ecologische of hydrologische bijstand voor huurders niet van toepassing is, aangezien huurders (in tegenstelling tot eigenaren) geen besluiten ontvangen omtrent het fysieke schadeherstel of de versterking van het gebouw waarin zij wonen. Voor bijstand door een financiële deskundige kan dit anders liggen, als een schadevergoeding voor een huurder invloed heeft op het inkomen van de huurder. Voor huurders met schade door versterken die een besluit van de NCG krijgen, was hier al een voorziening voor getroffen, maar voor huurders die een schadevergoeding van het IMG hebben ontvangen, gold een vergoeding voor bijstand nog niet. Daarom is in de beantwoording toegezegd dat het besluit hierop aangepast zou worden. In het nieuwe derde lid wordt nu voor huurders die een besluit van het IMG dan wel van de NCG hebben ontvangen, een vergoeding voor bijstand door een financieel deskundige geregeld. De vergoeding die al voor huurders in het kader van schade door versterken was geregeld in artikel 8a.7 van de Regeling Tijdelijke wet Groningen, zal voortaan dus op dit nieuwe derde lid zijn gebaseerd.

Onderdeel L

Het PEGA-wetsvoorstel wijzigt de citeertitel van de Tijdelijke wet Groningen in «Wet Groningen» ter illustratie van de generatielange betrokkenheid bij inwoners van Groningen en Noord-Drenthe. De citeertitel van het Besluit TwG wordt dienovereenkomstig aangepast.

[10] Kamerstukken II 2025/26, 36 836, nr. 91.

3. Wijziging Mijnbouwbesluit

Het PEGA-wetsvoorstel bevat een wijziging van de Mijnbouwwet waarmee ter uitvoering van maatregel 38 uit Nij Begun wordt voorzien in een collegiaal bestuur voor het SodM. Voorheen stond enkel de inspecteur-generaal der mijnen aan het hoofd van deze organisatie. Met de wijziging van de Mijnbouwwet wordt dit aangepast naar een collegiaal bestuur, bestaande uit drie leden, waaronder de inspecteur-generaal der mijnen. In het Mijnbouwbesluit wordt op diverse plaatsen verwezen naar de inspecteur-generaal der mijnen. Overeenkomstig de wijziging in de Mijnbouwwet wordt dit telkens vervangen door een verwijzing naar «het bestuur».

4. Regeldruk

In deze passage wordt ingegaan op de mogelijke gevolgen voor de regeldruk van burgers en bedrijven in Groningen en Noord-Drenthe als gevolg van de wijzigingen in het Besluit TwG en het Mijnbouwbesluit.

In de memorie van toelichting van het PEGA-wetsvoorstel is reeds toegelicht hoe de regeldruk voor bewoners vermindert als wordt gekozen voor de mogelijkheid om schade te laten herstellen zonder uitgebreid onderzoek.[11]

De wijziging van artikel 10a, eerste lid, is een correctie van de bepaling en heeft geen consequenties voor de regeldruk. De wijziging van het tweede lid van artikel 10a betreft het recht op een vergoeding voor huurders van een woning in een zorggebouw die zelf geen zorg ontvangen en voor huurders van een woning in batch 1.588 of in de Zandplatenbuurt Zuid. Aangezien deze vergoedingen ambtshalve worden verstrekt heeft dit geringe consequenties voor de regeldruk voor de huurders.

De wijziging van het Besluit TwG maakt het mogelijk voor bewoners in de batch 1.588 en de Zandplatenbuurt-Zuid om gebruik te maken van de bestaande Subsidieregeling rechtsbijstand en aanverwante kosten Tijdelijke wet Groningen (hierna: regeling rechtsbijstand), die wordt uitgevoerd door de Raad voor Rechtsbijstand. In totaal gaat het om ongeveer 1.900 adressen. Sinds deze regeling rechtsbijstand in augustus 2023 is ingegaan, heeft de Raad voor Rechtsbijstand jaarlijks 270 aanvragen gekregen voor juridische bijstand voor een versterkingstraject. Dit is circa 1% van het totale aantal woningen in de versterkingsoperatie. Ervan uitgaande dat ook 1% van de bewoners in de batch 1.588 en de Zandplatenbuurt-Zuid een aanvraag voor juridische bijstand zal doen, komt dit neer op 19 aanvragen per jaar.

Ervan uitgaande dat het invullen van het aanvraagformulier van de Raad voor Rechtsbijstand een eigenaar ongeveer een uur kost, leidt dit tot 19 maal € 17,– ofwel € 323,– extra regeldrukkosten per jaar voor burgers.

Ervan uitgaande dat het nemen van een besluit over het al dan niet opnemen van een specifieke zaak een advocaat ongeveer een uur kost, leidt deze wijziging tot 19 maal € 54,– ofwel € 1.026,– extra regeldrukkosten per jaar voor de betrokken advocaten die zich hebben opgegeven bij de Raad voor Rechtsbijstand.

[11] Kamerstukken II 2025/26, 36 836, nr. 3, p. 33–34.

Voor overige huurders en andere rechtmatige gebruikers, niet zijnde de eigenaar, die met deze wijziging ook gebruik kunnen maken van de regeling rechtsbijstand, geldt dat de verwachting is dat er vanuit deze groep ongeveer 215 keer een beroep gedaan zal worden op de regeling rechtsbijstand. Dit getal is gebaseerd op het aantal besluiten dat het IMG en de NCG jaarlijks verstrekken aan deze groepen. Dit leidt tot regeldrukkosten van 215 maal € 17,– ofwel € 3.655,– regeldrukkosten per jaar voor bewoners. Voor advocaten gaat het om 215 maal € 54,– ofwel € 11.610,– regeldrukkosten per jaar.

De wijziging van de TwG en het Besluit TwG maakt het straks ook mogelijk dat bewoners van een gebouw die te maken krijgen met de aanpak van onaanvaardbare verschillen aanspraak kunnen maken op rechtsbijstand via de regeling rechtsbijstand. Op dit moment wordt uitgegaan van ongeveer 400 adressen die in het kader van de verschillenaanpak een besluit van de NCG zullen ontvangen voor de aanpak van onaanvaardbare verschillen. Vergelijkbaar met eigenaren in een versterkingstraject zal naar verwachting ongeveer 1% van de bewoners in de verschillenaanpak aanspraak maken op juridische bijstand. Dit komt neer op ongeveer 4 aanvragen gedurende de aanpak van onaanvaardbare verschillen. Ervan uitgaande dat het invullen van het aanvraagformulier van de Raad voor Rechtsbijstand de bewoner een uur kost, leidt dit tot 4 maal € 17,– ofwel € 68,– extra regeldrukkosten voor de burgers die te maken krijgen met de verschillenaanpak.
Ervan uitgaande dat het nemen van een besluit over het al dan niet opnemen van een specifieke zaak een advocaat of mediator ongeveer een uur kost, leidt deze wijziging tot 19 maal € 54,– ofwel € 1.026,– extra regeldrukkosten per jaar voor de betrokken advocaten of mediators die zich hebben opgegeven bij de Raad voor Rechtsbijstand en de burger bijstaan. De wijziging van het Besluit TwG maakt het voor bewoners in de verschillenaanpak ook mogelijk om bouwkundig en financieel advies te ontvangen van een onafhankelijke deskundige.

De regeldruk voor een bewoner van een gebouw die een adviseur wil inschakelen wordt geschat op twee uren. Dit komt overeen met € 34,–. Wanneer de eigenaar zelf een adviseur zoekt, en dus niet kiest voor een reeds door de NCG geverifieerde adviseur, dan wordt de regeldruk verhoogd met € 17,–. De maximale kosten voor de eigenaar wordt in dat geval geschat op € 51,–. Dit geldt naar schatting voor 80 bewoners die aanspraak willen maken op de vergoeding voor een adviseur. Dit betekent dat de kosten maximaal € 4.080,– bedragen. Het bouwkundig en financieel advies wordt gegeven door deskundigen of adviseurs die al zijn opgenomen in de lijsten van het IMG en de NCG van deskundigen die voldoen aan de voorwaarden die worden gesteld in de Regeling TwG. De wijziging in het Besluit TwG leidt daarmee niet tot extra kosten voor deze deskundigen die ook ingezet kunnen worden in de verschillenaanpak.

De opname van gedetailleerde kaarten op adresniveau zorgt voor meer duidelijkheid over het effectgebied waar het wettelijk bewijsvermoeden geldt. Dit zal met name gelden voor bewoners aan de randen van het effectgebied waarbij de vraagt speelt of deze zich wel of niet binnen de grens bevinden. Voor deze bewoners zullen de kennisnamekosten iets afnemen. Dit zal echter een verwaarloosbaar effect hebben op de regeldrukkosten.

Uitgaande van de verwachting dat de in dit besluit opgenomen wijzigingen geen omvangrijke gevolgen hebben voor de regeldruk, heeft het Adviescollege toetsing regeldruk in een verkorte procedure beoordeeld dat het besluit niet geselecteerd wordt voor een regeldruktoets.

5. Uitvoerbaarheid

Voor de uitvoerbaarheid van dit wijzigingsbesluit is een uitvoeringstoets uitgevoerd door het IMG. Het IMG acht het wijzigingsbesluit uitvoerbaar. Het IMG geeft daarbij aan dat ten aanzien van de voorgestelde wijziging van het Besluit TwG het grensbedrag voor daadwerkelijk herstel reeds is getoetst in het kader van het PEGA-wetsvoorstel. Verder kan het IMG zich vinden in het vaststellen van maximumvergoedingsbedragen voor overlast per ministeriële regeling.

Met de NCG heeft interne afstemming over de uitvoerbaarheid plaatsgevonden en uit die afstemming blijkt dat de NCG zich kan vinden in de voorgestelde wijzigingen van het wijzigingsbesluit.

6. Internetconsultatie

In het kader van de internetconsultatie, die plaatsvond van 9 oktober 2025 tot 4 december 2025, is gereageerd door de provincie Groningen mede namens alle Groninger gemeenten, de Noord-Drentse gemeenten Noordenveld, Tynaarlo en Aa en Hunze, en de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's (hierna: de regio) en het Erfgoedberaad.

De regio en het Erfgoedberaad geven aan dat gebouweigenaren in de kern van het effectgebied worden benadeeld door het maximale grensbedrag van € 60.000 bij daadwerkelijk herstel. Zij stellen dat in de randen van het aardbevingsgebied herstelkosten vaker onder € 60.000 blijven en schade zonder onderzoek wordt vergoed, terwijl in het zwaarst getroffen kerngebied schadebedragen vaker boven dit grensbedrag uitkomen. Daardoor volgt daar vaker onderzoek naar de schadeoorzaak en wordt volgens hen vaker geconcludeerd dat de schade niet door gaswinning is veroorzaakt, waardoor herstel niet wordt vergoed. Er is bewust voor gekozen om in het gehele effectgebied te werken met één grensbedrag van € 60.000. Dit leidt tot hetzelfde beleid in de kern als in de rand van het aardbevingsgebied en gaat uit van het principe dat gedupeerde bewoners in aanmerking komen voor een gelijkwaardig resultaat; een herstelde woning. Daarmee worden nieuwe grenzen en nieuwe verschillen voorkomen. Ook een gelijkwaardig resultaat kan als oneerlijk worden ervaren, bijvoorbeeld door bewoners in gebieden die het zwaarst door gaswinning zijn getroffen. Daarom bestaan er aanvullende regelingen die specifiek zijn gericht op bewoners met de grootste schadeproblematiek, zoals duurzaam herstel, de vaste herhaalvergoeding en de immateriële schadevergoeding. Het grensbedrag betekent niet dat bewoners boven die grens geen hulp meer krijgen, maar wordt wel als rechtvaardig gezien, omdat zonder zo'n grens ook schade zou kunnen worden hersteld die in veel gevallen een andere oorzaak heeft dan de gaswinning in Groningen.

De regio gaf verder aan dat het onduidelijk is op welke delegatiebepaling uit de TwG het toen voorgestelde artikel 10ab, thans artikel 10ob van het Besluit TwG, is gebaseerd. Op basis van de wijziging van artikel 13n van de TwG, wordt met de toevoeging van een nieuw zesde lid via het Besluit TwG nu een duidelijke grondslag voor rechtsbijstand geboden. Wat de overige regelingen (vergoedingen) betreft, waar bewoners in de Zandplatenbuurt Zuid en de batch 1.588 geen recht op hebben, hebben er gesprekken plaatsgevonden tussen het Rijk en de betrokken gemeenten. In deze gesprekken is duidelijk geworden voor welke regelingen momenteel niets is vastgelegd voor deze bewoners, terwijl dat wel wenselijk is om verschillen tussen bewoners in de versterkingsoperatie tegen te gaan. De bewoners die het betreft worden door de gemeente per brief hierover geïnformeerd.

De regio en het Erfgoedberaad stellen dat de huidige criteria voor de geografische afbakening van het effectgebied waar het wettelijk bewijsvermoeden in ieder geval geldt, onvoldoende rekening houdt met verschillen in objecteigenschappen en bodemsamenstelling. Hierdoor kan de gebiedsafbakening in de praktijk anders uitvallen en bestaat er twijfel of de nieuw GIS-kaart op adresniveau daadwerkelijk nauwkeuriger is dan de bestaande indicatieve kaart met weergave van het effectgebied. De opgenomen kaarten laten op adresniveau zien waar de grenzen van de afzonderlijke 6-kilometergebieden liggen, voor zover deze gebieden niet reeds onder de 2 mm/s-grens vallen. Dit is het gebied waarbinnen het IMG het bewijsvermoeden in ieder geval toepast. Met de formulering «in ieder geval» is geborgd dat het gebied waar het IMG schade afhandelt met toepassing van het bewijsvermoeden niet kleiner zal worden dan het nu is of in het verleden is geweest. Er blijft dus ruimte bestaan voor het IMG om het effectgebied uit te breiden als nieuwe inzichten daar aanleiding toe geven, ook zonder voorafgaande aanpassing van het Besluit TwG. Daarnaast heeft het IMG de mogelijkheid om in specifieke situaties waar daar aanleiding voor is ook buiten deze criteria schade af te handelen en wordt er rekening gehouden met bijzonder kwetsbare objecten (BKO's) vóór 1970 waarbij een lagere bewijsvermoeden trillingssnelheid wordt gehanteerd en dus buiten het getoonde effectgebied vallen.

7. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, waarbij de mogelijkheid is behouden om voor bepaalde artikelen of onderdelen daarvan een andere inwerkingtredingsdatum te bepalen. Dit heeft er onder andere mee te maken dat de inwerkingtreding van artikel I, onderdeel E, samenhangt met de inwerkingtreding van de onderliggende ministeriële regeling, die nadere regels stelt over de specifieke vergoedingen waarop een huurder aanspraak kan maken op grond van artikel 13m van de TwG.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
P.E. Heerma